

CODI ASSIGNATURA	22173	N. CRÈDITS	5
TÍTOL ASSIGNATURA	DIDÀCTICA, GESTIÓ I POLÍTICA DE L'ARQUEOLOGIA		
TIPUS ASSIGNATURA	OPTATIVA		
PROFESSORS/RES	Paloma GONZÁLEZ MARCÉN		
CALENDARI	PRIMER QUATRIMESTRE		
GRUPS	1, 2		
CRÈDITS TEÒRICS	5	CRÈDITS PRÀCTICS/TI	0

CONTINGUT

Aquesta assignatura aborda tots aquells aspectes en els que, fora de l'àmbit acadèmic, l'arqueologia juga un paper fonamental. Aquests temes s'estructuren en torn a quatre blocs que mantenen una forta relació entre ells: el paper ideològic, polític i cultural de l'arqueologia en la història recent, les formes formals i informals de transmissió del coneixement i l'imaginari arqueològic, el concepte de patrimoni arqueològic i el seu caràcter polisèmic i, tot sovint, conflictiu, així com la seva presència normativa en les polítiques culturals locals, estatals i internacionals. Finalment, s'aborda la nova vessant de la pràctica arqueològica apareguda a les darreres dècades en torn a l'anomenada gestió del patrimoni arqueològic i el nou panorama de la professió arqueològica que aquesta circumstància ha provocat.

L'estructura de les classes es fonamenta en debats i discussions sobre diferents tipus de materials (audiovisuals, premsa, textos legals, recursos en la WWW, etc.) per tal de plantejar qüestions sobre la funció i la situació de l'arqueologia i dels professionals de l'arqueologia en el món actual.

OBJECTIUS

- ▶ Analitzar la relació entre recerca arqueològica i projecció extra-acadèmica del coneixement arqueològic en diferents contextos històrics i culturals
- ▶ Avaluar l'adequació, incidència, efectivitat i objectius de les diferents formes de transmissió del coneixement històric-arqueològic.
- ▶ Prendre postures raonades i informades sobre conflictes que impliquen al patrimoni arqueològic.
- ▶ Conèixer les legislacions i normatives que afecten la practica arqueologia i la seva incidència en la professió.
- ▶ Adquirir les nocions fonamentals que configuren els models de gestió integral del patrimoni arqueològic.

TEMARI

I. L'ÚS POLÍTIC DEL PASSAT

1. L'arqueologia des del poder

- ▶ Distorsió i manipulació del discurs històric
- ▶ La simbologia política d'elements arqueològics
- ▶ Les arqueologies alternatives al poder polític i acadèmic

2. Els pobles sense passat

- ▶ Identitat i arqueologia
- ▶ Les reivindicaciones dels pobles indígenes
- ▶ El passat africà: entre l'arqueologia i la història oral

3. L'arqueologia i la guerra

- ▶ La legitimació de les reivindicacions territorials
- ▶ La destrucció del patrimoni com a eina bèl·lica
- ▶ Paisatges després de la batalla

II. EL PAPER DE L'ARQUEOLOGIA EN LA CONSTRUCCIÓ I TRANSMISSIÓ DE PASSATS

4. Arqueologia i educació

- ▶ Els objectius de l'arqueologia a l'escola
- ▶ L'arqueologia al sistema educatiu espanyol
- ▶ Què i com ensenyar arqueologia

5. El paper dels museus

- ▶ Origen i funcions dels museus
- ▶ Tendències actuals de la museologia
- ▶ Les noves formes expositives de l'arqueologia

6. La divulgació de l'arqueologia: de la ciència a l'imaginari

- ▶ La transmissió de la informació arqueològica: divulgació especialitzada i divulgació general
- ▶ L'aportació de l'arqueologia a l'imaginari: cinema, literatura i còmic

III. EL PASSAT EN EL PRESENT: CONCEPTE I REALITAT DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

7. El concepte de patrimoni

- ▶ Definicions de patrimoni: patrimoni històric, patrimoni arqueològic, patrimoni cultural
- ▶ Valor i propietat del patrimoni
- ▶ Existeix una ètica arqueològica?

8. La dimensió internacional del patrimoni

- ▶ Organismes internacionals
- ▶ Convenis i acords. El marc europeu
- ▶ El tràfic il.legal de béns patrimonials

9. Desigualtat social/desigualtat patrimonial

- ▶ Les polítiques patrimonials dels països occidentals
- ▶ Les polítiques patrimonials dels països del Tercer Món

IV. L'ADMINISTRACIÓ DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

10. Què és la gestió del patrimoni arqueològic?

- ▶ Registre i inventari. Criteris i mètodes de conservació
- ▶ Recerca i difusió: quina relació?
- ▶ Perfils professionals a l'arqueologia actual

11. L'organització de l'activitat arqueològica a l'Estat Espanyol

- ▶ La legislació estatal i de les comunitats autònomes. Conflictes i mancances
- ▶ El nou panorama de funcionament de l'arqueologia
- ▶ El cas de Catalunya: legislació i política arqueològica

12. Models de gestió del patrimoni arqueològic

- ▶ Discussió de casos

AVALUACIÓ

Per superar l'assignatura caldrà realitzar 4 treballs curts (1) i una ressenya bibliogràfica (2). També es valorarà la participació activa a les classes.

1.) Un treball per cada bloc temàtic de, aproximadament, 2000 paraules (5-7 pàgines). Aquests treballs se centraran en qualsevol dels temes tractats a classe o d'un tema relacionat i consistiran en un comentari de la problemàtica exposada que s'haurà d'ampliar el màxim possible amb lectures bibliogràfiques o altres tipus de documentació relacionades.

Els treballs es valoraran en funció de:

- Estructuració, correcció i comprensibilitat del text
- Exposició completa i clara del problema
- Utilització de bibliografia o documentació addicional adequada
- Desenvolupament d'enfocs originals, raonats i argumentats, del tema

La mitjana de la puntuació dels treballs conformen la nota final de l'assignatura que podrà ser matisada per la valoració de la ressenya comentada que s'especifica més avall i per la participació activa als debats a l'aula.

2.) Una ressenya comentada d'unes 1500 paraules (4-5 pàgines) sobre un dels tres llibres marcats amb un asterisc a la bibliografia del curs. El treball no ha de ser un resum del llibre, sinó que la ressenya, si bé haurà de plasmar el tema desenvolupats al llibre, haurà de centrar-se en com aquests s'han tractat per part de l'autor (o autors/es), la utilitat del llibre en relació al segment de públic al que va dirigit, la valoració dels temes tractats (o no tractats), etc.

La data final d'entrega dels treballs és l'establerta per l'examen final de l'assignatura, però, opcionalment, podran anar-se entregant al llarg del curs.

BIBLIOGRAFIA

Bloc I. L'ÚS POLÍTIC DEL PASSAT

- ARNOLD, B. (1990). The past as propaganda: totalitarian archaeology in Nazi Germany. *Antiquity* 64:464-478.
- BRAUN, E. (1992). Objectivity and salvage excavation policy in mandate Palestine and the state of Israel: an appraisal of its effects on understanding the archaeological record. A T. SHAY i J. CLOTTES (ed.), *The Limits of Archaeological Knowledge*. Universite de Liège, Liège: 29-38.
- CASTELL, E. et alii (1999). *La batalla de l'Ebre. Història, paisatge, patrimoni*. Pòrtic, Barcelona.
- CHAPMAN, J. (1994). Destruction of a common heritage: the archaeology of war in Croatia, Bosnia and Hercegovina. *Antiquity* 68:120-126.
- DD.AA. (1998). Relativism, objectivity and the politics of the past. *Archaeological Dialogues* 1:30-53.
- EAAF (1992). Excavando la violencia: arqueología y derechos humanos en el Cono Sur. A G. POLITIS (ed.), *Arqueología en América Latina, hoy*. 160-166.
- GATHERCOLE, P. i LOWENTHAL, D. (EDS.) (1989). *The Politics of the Past*. One World Archaeology. Unwyn Hyman, Londres.
- GELLNER, E. (1988). *Naciones y nacionalismo*. Alianza, Madrid.
- FERGUSON, T.J. (1996). Native American and the practice of archaeology. *Annual Review of Archaeology* 25: 63-80.
- KOHL, P. i FAWCETT, C. (1995). *Nationalism, Politics and the Practice of Archaeology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- LAYTON, R. (1994). *Who needs the past? Indigenous values and archaeology*. Routledge, Londres.
- MCDONALD, J. (1993). La rebelión de los Cheyenes del Norte (1879): el uso de la historia oral y la arqueología como instrumentos de resistencia. *Taller d'Història* 1:37-44.
- ANDAH, B.A. (1995). Studying African Societies in Cultural Context. A P.R. Schmidt i Th.C. Patterson (eds.), *Making Alternative Histories: The Practice of Archaeology and History in Non Western Settings*. School of American Research Press, Santa Fe/New Mexico: 149-182.
- ARDOUIN, C.D. (Ed.) (1997). *Museums & Archaeology in West Africa*. Smithsonian Institution Press, Washington/ James Currey, Londres.
- TARLOW, S. (1997). An archaeology of remembering: Death, Bereavement and the First World War. *Cambridge Archaeological Journal* 7:105-121.
- ZIMMERMAN, L. Repatriation and Reburial Issues. <http://www.uiowa.edu/~anthro/reburial/repat.htm>

Bloc II. EL PAPER DE L'ARQUEOLOGIA EN LA CONSTRUCCIÓ I TRANSMISSIÓ DE PASSATS

- CRACKNEY, S. i CORBISHLEY, M. (1986). *Presenting archaeology to young people*. Council of British Archaeology, Londres.
- DD.AA. (1988). *L'archéologie et son image. VIIIèmes rencontres internationales d'archéologie et d'histoire d'Antibes*. APDCA, Juan-les-Pins.
- DD.AA. (1996). Arqueologia i Ensenyament. *Treballs d'Arqueologia* 4.
- DD.AA. (1997). Les recensions. *Revista d'* 7:274-286.
- DD.AA. (1997). Dossier: Arqueologia: imagen y proyección social. *Complutum* 8.
- DD.AA. (1998). Actes del 2on Seminari d'Arqueologia i Ensenyament. *Treballs d'Arqueologia* 5.
- DD.AA. (2000). Recerca, patrimoni i ensenyament. Una visió des d'Europa. *Treballs d'Arqueologia* 6.
- DD.AA. (2000). Monogràfic: Arqueologia y Turismo Cultural. *Trabajos de Prehistoria* 57.
- DD.VV. (2002). La funció social i educativa dels museus. *Treballs d'Arqueologia* 8
- HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, F. (1998). *El museo como espacio de comunicación*. Trea, Gijón.
- ICOM (International Committee of Museums) <http://www.icom.org>
- INIESTA, M. (1994). *Els gabinets del món. Antropologia, museus i museologies*. Pagès Eds., Lleida.
- JAMESON, J. J. J. (1997). *Presenting Archaeology to the Public. Digging for Truths*. Altimira Press, Walnut Creek
- JONES, S. i PAY, S. (1994). The legacy of Eve. A P. GATHERCOLE i D. LOWENTHAL (ed.), *The Politics of the Past*. Routledge, Londres: 160-171.
- MCMANAMON, F. P. (2000). Archaeological messages and messengers. *Public Archaeology* 1:5-20.

- ROSENSTONE, R. (1997). *El pasado en imágenes. El desafío del cine a nuestra idea de la historia*. Ariel, Barcelona.
- RUIZ ZAPATERO, G. i MANSILLA, A. (2000). L'arqueologia en els mitjans de comunicació. *Cota Zero* 15:42-62.
- *SANTACANA, J. i HERNANDEZ, X. (1999). *Enseñanza de la arqueología y la prehistoria*. Ed. Milenio, Lleida.
- Seminario de Parques Arqueológicos*. (1993). Instituto de Conservación y Restauración de Bienes Culturales, Ministerio de Cultura, Madrid.

Bloc III. EL PASSAT EN EL PRESENT: CONCEPTE I REALITAT DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

- *BALLART, J. (1996). *El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso*. Ariel, Barcelona
- CONSEJO DE EUROPA (1988). Recomendaciones sobre patrimonio rural y urbano. *Revista de Arqueología* 105:7-11.
- COOK, B. F. (1991). The archaeologist and the art market: policies and practice. *Antiquity* 65:533-537.
- CRiado, F. (1996). El futuro de la arqueología ¿la arqueología del futuro? *Trabajos de Prehistoria* 53:15-35.
- GIMBRERE, S. G. (1995). *Illicit traffic in cultural property*. Royal Tropical Institute, Amsterdam.
- GONZÁLEZ MÉNDEZ, M. (2000). Memoria, historia y patrimonio. Hacia una concepción social del patrimonio. *Trabajos de Prehistoria* 57:9-20
- KRISTIANSEN, K. (1990). National archaeology in the age of European integration. *Antiquity* 64:825-828.
- MAUCH MESSENGER, P. (1989). *The Ethics of Collecting Cultural Property. Whose Culture? Whose Property?* University of New Mexico Press, Albuquerque.
- PRATS, L. (1997). *Patrimonio y Antropología*. Ariel, Barcelona
- SCHMIDT, P.R.; McINTOSH, R. (Eds.) (1996). *Plundering Africa's Past*. Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis/James Currey, Londres.
- UNESCO. Convención del Patrimonio Mundial. <http://www.unesco.org/whc>
- UNESCO. Legal Protection for Cultural Heritage. <http://www.unesco.org/culture/legalprotection>
- VITELLI, K. (1996). *Archaeological Ethics*. Altimira Press, Walnut Creek.

Bloc IV. L'ADMINISTRACIÓ DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

- CASTELLS, J., DUPRÉ, X., HERNÁNDEZ, G. i RAFEL, N. (1991). La documentació i avaluació del patrimoni i els mapes arqueològics dels centres urbans. *Revista d'Arqueologia de Ponent* 1:71-81.
- CHAPELOT, J. i SCHNAPP, A. (1984). *La politique de l'archéologie en Europe*. CNRS, Paris.
- CLEERE, H. (1989). *Archaeological heritage management in the modern world*. One World Archaeology. Unwyn Hyman, Londres.
- COOPER, M. A. F., A.; CARMAN, J.; WHEATLEY, D. (1995). *Managing Archaeology*. Routledge, Londres
- DD.AA. (1997). Universitat i mercat laboral en arqueologia. *Revista d'* 6:
- DOMÍNGUEZ, R. M. i MENASACH, M. (1994). Empresas de Arqueología y Arqueología Urbana: investigación, negocio o profesión? *Arqueología y Territorio Medieval* 1:83-91.
- Jornadas Internacionales de Arqueología de Intervención*. (1992). Consejería de Cultura del Gobierno Vasco, Donosti.
- Legislació sobre Patrimoni Cultural*. (1995). Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona
- LLAVORI DE MICHEO, R. (1998). Arqueología y planificación territorial: un procedimiento aplicado a la arqueología medioambiental. *Complutum* 9:311-334.
- *QUEROL, M. Á. i MARTÍNEZ, B. (1997). *La gestión del Patrimonio Arqueológico en España*. Alianza, Madrid.
- QUEROL, M. Á. i MARTÍNEZ, B. (1998). Paso a paso: el tratamiento de los bienes arqueológicos en las leyes de patrimonio de Valencia y Madrid. *Complutum* 9:279-291.
- RUIZ ZAPATERO, G. (1999). Enseñando arqueología...¿hay algo que decir? *Arqueoweb* 1:<http://www.ucm.es/info/arqueoweb>.
- SAA . Teaching Archaeology in the 21st Century: Promoting a National Dialogue. <http://www.saa.org/Education>
- SMITH, L. (1994). Heritage management as postprocessual archaeology. *Antiquity* 88: 300-9.
- WILLEMS, W. J. H. (1998). Archaeology and Heritage Management in Europe: Trends and Developments. *European Journal of Archaeology* 1:293-311.